

BIBLIA

A júniusi elmélkedéseket Kőszeginé Rihmer Melinda (Pécs) írta, júliusiakat a III. régió tagjai készítették az alábbi sorrendben: Némethné Szigethy Kata, Dőry István, Horváth Imre, Butsy Lajos és Besze Imre.

Június 3. – Úrnapja – Mk 14,12-16.22-26 – „Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre!”

Az utolsó vacsora ünnepélyes keretek között elhangzott fontos mondatát egyházunk egyértelműen úgy értelmezi, hogy Jézus arra gondolhatott: Vonuljatok félre a világ zajától, emlékezzetek meg a mai napról, s hasonlóképpen ünnepeljétek (misézzetek). Természetesen szerepelhetett ez is Jézus elképzelésében. Jó látni, hogy nemcsak az áldozati rész őrződött meg a jelen gyakorlatban, hanem a tanítói is. Nem elég azonban emlékezni, sőt még a tanítást meghallgatni sem, ha ebből nem születnek tettek.

A szövegösszefüggés azonban bőven megenged más értelmezéseket is. Legalább ilyen valószínű, hogy szétosztva testének jelképét, a kovásztalan kenyeret, Jézus arra gondolt, hogy mi is így osszuk szét testünket-vérünket egymásért. Bizonyosan nem véletlen, hogy Jézus az utolsó vacsorát csak szűk baráti körben töltötte. Az sem lehet véletlen, hogy az este Jézus lábmosásról szóló tetteivel és tanításával kezdődött.

Van helyük a kisközösségi alkalmaknak és az együttes nagy ün-

nepléseknek is. Félő azonban, hogy ahol hiányzik az őszinte, személyes osztozás, s életünk folyamatos Isten akaratához igazításának igyekezete egy szűk baráti körben, ott a templomi ünneplések közepette is csak magányos, segítség nélkül maradó testvérek létezhetnek.

Vajon milyen érzésekkel ülhetek-fekhetek ott a tanítványok? Egyrészt minden pontosan úgy történik, ahogy Jézus mondja (pl. vizes korsós ember), csodálatos kisugárzását, erejének hatását pedig az elmúlt három év során bőven meg tapasztalhatták. Ez biztosságot adhatott nekik. Nem hiszem, hogy ott és akkor tudták hová tenni a lábmosás döbbenetét. Bizonyosan érezték a helyzet ünnepélyességét, s reménykedtek Mesterük sikeres győzelmében. Ugyanakkor az árulási és szelvédségi jövendölések kapcsán érezhették a feszültséget is, hiszen ketten kardot is vittek magukkal, minden eshetőségre felkészülve.

A szövegből viszont nehezen lehet következtetni arra a gyakori elképzelésre, hogy rendszeresen ismételjük és újítsuk meg Jézus

áldozatát, amelynek célja, hogy utólag és előre is magára vegyen minden bűnt, s kiengesztelje a haragvó Atyát. Jézus csak szerető, megbocsátó, ölelő Istenről, Atyáról beszélt, aki szeretetből teremtette a világot, benne az embert, s ha szomorú is bizonyára, hogy tőle kapott szabadságunkat gyakran elherdáljuk és rosszra használjuk, szeretete sosem szűnik meg, hiszen nincs kiszolgáltatva hangulati ingadozásoknak. („Hol szeret és megbocsát – hol meg haragszik, kivéve, ha a Fiát megöljük.”)

Istenem! Szeretném, ha miattam csak ritkán lennél szomorú! Jó lenne, ha nem maradna vigasztalás, segítség nélkül az, akinek én vagyok az „embere”. Kérlek, segíts, hogy semmilyen indokkal – lustaság, miért pont én, úgysem sikerül stb. – se szabotáljam el azt a küldetést, amellyel megtisztelően megbízol, és amelyet nap mint nap lehetővé teszel számomra. Amen.

Június 10. – Évközi 10. vasárnap – Mk 3,20-35 – „Azt mondták, hogy megzavarodott”

Kicsit meghökkenve olvassuk az akkori vádat, amelynek hatására Jézus családja felkerekedett, hogy kimentse őt zűrés helyzetéből. Nem tudjuk, hogy a Szűzanya is hitelt adott-e a szóbeszédnek, hiszen ő már Jézus 12 éves korában is megtapasztalta, hogy mennyei Atyjának engedelmeskedő fia sajátos utakon jár. Nincs kizárva, hogy inkább villámhárítónak ment a felháborodott rokonok és Jézus közé. Nem csoda, ha kusza a helyzet: Jézus Istenre hivatkozik, ugyanakkor folyamatosan összetűzésbe kerül az akkori egyházi képviselőkkel. Akkor most hol az igazság?

De vajon ha ma élne köztünk Jézus, ma minek tartanak az emberek? „Az én gondolataim nem a ti gondolataitok” – mondja már Izajás is. A szeretet örültsége ma is botrány

lenne. A lelkes, tüzes embert ma is kicsit megszállottként értékeli. Más érdekeit a magamé elé helyezni? Ilyet az Isten sem kívánhat – mondanánk sokan. Pedig Jézus cselekedetei és tanításai mindvégig arról szóltak, hogy oszd szét önmagad, akkor nyered meg az Életet, ha szolgálva szeretsz. A búzamagnak el kell hálnia, hogy termést hozzon.

S itt hangzanak el a keménynek ítélt szavak is: „Ki az én anyám, és kik az én testvéreim?” Nem tudjuk, hogy itt van-e vége a történetnek, vagy utána Jézus kiment, megölelte övéit, és békében hazaküldte őket. De az is lehet, hogy csak maradt a pusztá mondat, amely magasabb rendűnek értékelte a testvériséget a vérbeli kapcsolatoknál. Az bizonyos, hogy nem a családi szálak lebecsülése, hanem az Isten akara-

tának megvalósulásáért fáradozók egységének felértékelése volt a tanítás lényege.

Az evangéliumi jelenet végén hangzik el a sokat vitatott mondat, amely szerint minden bűn megbocsátatik, kivéve az, amely a Szentlelket káromolja. Gyakran találkozni aggódó testvérekkel, akik rettegnek attól, nehogy véletlenül valami olyat kövessenek el, ami ebbe a kategóriába esik. Félelmük alaptalan, hiszen Isten csak annak nem tudja megbocsátani a vétkeit, aki nem igényli ezt, s így magát zárja ki Isten Országából. Aki Isten kedvét, tetszését, akaratát keresi, annak nincs mitől tartania. Őszintén hiszem azt is, hogy nemigen akad olyan ember, aki a Fénnyel szembesülve ne akarná letenni minden vétkét, akár az utolsó pillanatban is.

Mennyei Atyám! Áldalak a csaldómért, és áldalak hitbéli testvéreimért! Jó lenne, ha e kettő sosem kerülne ellentétbe egymással, s bölcs sugallatod segítene az aktuális

sorrendiség megtalálásában. Segíts vigyázni testemre-lelkemre is, amely a Szentlélek temploma. Vezess, Uram, ebben a kavargó, kusza, rohanó világban, hogy olyan dönté-

seket hozzak, amilyeneket Te hoznál, ha most járnál-kelnél itt Baranyában! Amen.

Június 17. – Évközi 11. vasárnap – Mk 4,26-34 – „Példabeszéd nélkül nem tanított”

Hálás vagyok, hogy Jézus örök érvényű példákat hozott, zömében a természet világából, így van esély rá, hogy – legalább nagyjából – ma is jól értsük tanítását.

A magától szárba szökkenő és kalászt érlelő mag, s az aprócska, de később madarakat ringató mustármag története komoly biztatást jelent számunkra. Az Ország nem bombasztikus hatalommal, feltűnéssel, zajjal érkezik. Mint ahogy az Ószövetségben ábrázolt Isten sem a villámlásban, dörgésben, hanem a szellő suttogásában volt megtapasztalható.

„Ebben az életben nem tehetünk nagy dolgokat. Csak kis dolgokat tehetünk, nagy szeretettel” (Teréz anya). S ebben a munkában, szolgálatban mindenkire szükség van! Nincs olyan, aki ne tudna mosolyogni, kinyitni egy ajtót, megfogni egy nehéz szatyrot, megsimogatni egy sírot stb. S igen, el tudjuk me-

sélni azt is, hogy jó nekünk Istenhez bújva élni. Nem az utcasarokról harsogva, hanem összebarátkozva, egymásra figyelve, csendes beszélgetésben tehetünk tanúságot arról, hogy velünk-bennünk az Isten. S ha botladozva is, de hisszük, hogy jó úton járunk, amely csodás célba vezet.

Sok évvel ezelőtt egy édesapa mesélte: mindig arra készült, hogy valami nagyot tegyen a családjáért. Ha például előnti az első emeleti panelt az ár, akkor majd leakasztja az ajtót, és ráültetve a családot kivez, mint Wesselényi. S közben azt kellett észrevennie, hogy a felesége veri be a szöveget a falba a képkeretnek. Várta a nagy lehetőséget, s a napi aprókat nem vette észre.

A minap hallott bölcsesség: nem a kamasz gyerek világlátásán kell lemérni a szülők nevelésének hatását, sok minden később érik be. De így van ez mindennapi életünkkel is.

Június 24. – Évközi 12. vasárnap – Lk 1,57-66.80 – „Vajon mi lesz ebből a gyerekből?”

Megszületik a kis Keresztelő János, s a rokonok, barátok döbbenet látva a csodás fogánást, a váratlan névválasztást és az édesapa némaságának megszűnését, felteszik a kérdést: „Vajon mi lesz ebből a gyerekből? Mert az Úr keze volt vele.”

A pusztában élő, szőrcsuhás, vadmézzel táplálkozó Keresztelő

élete és tanítása mehökkentő volt népe számára. De hiszen a prófétákat éppen az jellemzi, hogy más értékrendjük, életmódjuk van, mint a többségnek. A Keresztelő megtérést hirdetett, ami nagy lépés volt a lelkek tisztulása felé, de a szeretőmegbocsátó Istenről még ő sem tudott. A szórólapátos, tűzre vető Úr nem igazán hasonlít a tékozló fiú

atyjára. Cseppet sem irigylem a Heródes börtönében ülő Keresztelőt, aki bátran vállalta véleményét a negyedes fejedelemséggel szemben. S majd fel kellett dolgoznia Jézus választát, hogy bénák járnak, vakok látnak, csak ő ül ott megmentetlenül a fogságban.

Mi a helyzet a ma prófétáival? Legyen szó az ökológiai katasztrófát elkerülhetetlennek látókról, a totális erőszakmentességről álmodókról, vagy például a spirituális felemelkedésre vágyókról... Azokról, akik nem esznek húst, nem ütnek agyon egy legyet sem, s órákat meditálnak (hogy az előzőekre csak egy-egy példát mondjak). Őket is kicsit örültnek nézzük, s meglehetősen ritkán követjük. Jézusban pedig szinte minden mai pozitív próféta összességét találjuk. Egység a Teremtővel, a teremtéssel, s benne kiemelten az embertársakkal.

Vajon mi lesz ebből a gyerekből? Mosolyogva és elgondolkodva nézzük az alvó újszülöttet. Milyen világba nő majd bele? S vajon ő milyen nyomot hagy benne? Ki tudja-e bontani mindazt, amit a Mennyei Atya a bölcsőjébe rakott? Rajtunk, rajtad múlik!

Jézusom! Bizonytalanságban hagytad azt, akinél asszonyok szüleit között nem volt nagyobb. Sokszor én sem értem elképzeléseidet, döntéseidet, nem tudok felelmedni

abba a távlatba, ahonnan te látod a világot. De jó tudni, hogy nem vársz tőlem többet, mint amire képes vagyok. Igaz, veled nagyon sokra képes vagyok – lehetek! Aldalak a sok

apró örömet, amit naponta készítesz a számomra! Segíts, hogy ne akadjon el, hanem továbbáradjon nekem adott Fényed! Amen.

Július 1. – Évközi 13. vasárnap – Mk 5,21-43 – Spiritualitás és szenvedés

„Ha megérintem, akár csak a ruháját is, megmenekülök.” – „Leányom, a bizalmad mentett meg téged.”

„Jöjj el, és tedd rá a kezedet, hogy megmeneküljön és éljen.” – „Ne félj! Csak bízzál Istenben!”

Két történet, két gyógyulás. Egy lányáért aggódó apa küzd 12 éves lánya életéért. Egy asszony, aki 12 évnyi szenvedésből, a társadalom általi kizártságból (tisztátlan-ság), betegségből és magányos elszigeteltségből kér gyógyulást.

Kettejük valósága: az élet ereje folyik el, a remény, hogy van kiút, hiszen már az orvosok sem tudnak segíteni.

Kettejük érzelmei: félelem, reményvesztettség, szorongás, tehetetlenség, tanácstalanság, rémültség, magányosság, aggódás, boldogtalanság, csüggedtség, elgyengültség, fájdalom, elesettség, fáradtság, dühösség, feszültség, félelem, gondterheltség, kétségbeesett, kiábrándultság, kimerültség, megrendültség, szomorúság.

Kettejük vágyai: egészség, más-ság elfogadása, érintés, tolerancia, empátia, biztonság, szeretet, részvét, figyelem, hozzáértés, tisztánlátás,

szabadság, barátság, gyengédség, összetartozás, támogatás, élet.

Kettejük kérdései: Miért velem történik mindez? Meddig kell még ezt elszednem? Mit tegyek? Kire számíthatok? Ki tud rajtam segíteni? Merre kell mennem? Kihez forduljak? Hogyan tovább? Mi az, amit még meg kell tennem ahhoz, hogy meggyógyuljak, meggyógyuljon? Miben, kiben higgyek?

Kettejük bizonyossága: Megtalált belső út, amely Jézushoz vezetete őket. A test szenvedéséből és a szellem fogságából – csak a betegség körül forgó gondolataikból – a lélek szabadságára térnek. Hit, bizonyosság, hogy Jézus az, aki segíti őket a gyógyulásban.

Bátorság kell a megszokott utaktól eltérni, nyitni más alternatívák felé. Az anyagiból, a megfoghatóból nyitni a transzcendens felé. Ez az út a belső alkímia útja, ami által az ember szellemileg szabadabbá, lelkeleg egészségesebbé, jó szándékúvá, felelősségteljesebbé, igazabbá és boldogabbá válhat.

Bennem a kérdés: Szenvedni kell-e ahhoz, hogy erre a spirituális útra térjünk? Szenvednünk kell-e ahhoz, hogy végre figyelmet szen-

teljünk arra, amit valójában nem akarunk észrevenni, vagy nem akarunk megérteni? Mindig a pokoljárás a kivezető út a gyógyuláshoz?

A szenvedő ember előtt mindig két út áll: az egyik a félelem és a gyávaság, a másik a szeretet és a bátorság útja. A jézusi szeretet, az Isten útjának megértése lelki békét, a nélküle való élet félelmet, bizonytalanságot ad. A gyógyulás belső átalakulás nélkül nem megy, mert akkor csak babonává válik minden cselekedet. A kapcsolat a gyógyítóval csak így lesz beteljesíthető. Ahogy belülről gyógyulunk, úgy veszi kezdetét a gyógyulás „oda-kint”.

Nem tudhatom mindenre a választ... Van, aki mégis meghal, és értelmetlennek tűnhet belső erőfeszítése, az imái. De ennek ellenére hiszem, hogy a lélek gyógyul ezen az úton. Az életben nem feltétlenül a test gyógyulása az eredmény, hanem a lélek felébredése a belső hitre, a szeretetre, a szív szabadságára. Ez a belső alkímista munka gyógyító gyümölcse a szellemünknek, a lelkünknek és a testünknek.

Július 8. – Évközi 14. vasárnap – Mk 6,1-6 – A példamutató Jézus

Jézus nem tudott csodát tenni – azon a környéken. Ez nem csoda. Hogy evangéliumunk mégis megörökítette e tényt, az a többi vers mondanivalójának következménye:

- o hogy a saját hazájában történt mindez, a saját falujában,
- o hogy tudták, ács a becsületes mestersége,
- o hogy a rokonai ismerték őt, Jakabot, Józsefet, Júdást és Simont, testvéreit és húgait is,
- o hogy jól ismerték Máriát, az anyját,
- o hogy tanított a zsinagógában, szülőfaluja templomában, szombaton,
- o hogy bölcsnek tartották őt – legalábbis azok, akik ál-

mélkodtak tettein és tanításán,

- o mások viszont megbotráncokoztak rajta, a rokonai, a földijei,
- o hogy megvetett próféta lett a saját hazájában.

„Jézus azonban csodálkozott hitetlenkedésükön.” (Mintegy megjegyzésként beszúrták az evangéliumba, hogy néhány kézzátétel azért ott is történt.)

És milyen példát mutatott Jézus? Elment a környező falvakba. Ott tanított. Példát mutatott a többi tanítványnak is, akiket tarisznya nélkül, pénztárca nélkül küldött el szerete az országban, hogy hirdessék az Örömhírt. Jézus maga is ezt csinálta: nem átkozta hitetlenkedő ismerőseit, botráncozva duzzogó rokonait,

hanem elment a falvakba, és tanított. Tarisznya nélkül, pénztárca nélkül; neki sem volt két ruhája, cipője, nem parádezott stólában, hanem tanított. És az Örömhírt hirdette.

Mi melyik párton állunk? Olyan jó ismerősei vagyunk Jézusnak, hogy megbotráncokozunk, hogy hitetlenkedünk, hogy zavarjuk a tanításában, kételkedünk a bölcsességében? Mert ismerjük Máriát? Ismerjük a foglalkozását? A testvéreit és húgait is? Akadályozzuk őt a Csoda megtételében?

Vagy elmegyünk, ahová küldött – falura, tanítani. Ahogy Ő is. Személyesen. Tanítani. Pénztárca és stóla nélkül tanítani. Bölcsességüket, Örömhíreket, Igazságot.

„Es követték tanítványai is...”

Július 15. – Évközi 15. vasárnap – Mk 6,7-13 – Meghívás és küldés

A meghívás és a küldés szorosan összetartozik. Jézus mellett a pasz-szív tanúk tanúságtevőkké lesznek.

1. Jézus „kettesével” küldi tanítványait. „Jobban járnak, akik ketten vannak, mint a magányos, mert

fáradásuk meghozza jutalmát” (Préd 4,9). Ketten jobban segíthetik egymást. Egymásra utaltan örömmel

tapasztalják meg, hogy Jézus mindig velük van. A keresztyénység nem magánügy. Az Úr Krisztusról közösségekben tehetünk tanúságot.

2. A második az *eszköztelenség*. „Az útra ne vigyenek semmit, csak vándorbotot... Sarut kössenek, de két ruhadarabot ne vegyenek magukra” (6,8-9). A bot támasza az úton járónak, védőszerszám a vadállatok, a rosszindulatú támadók ellen, a saru pedig az úttalan utakat teszi járhatóvá. A kenyér, a tarisznya, a tartalék pénz és a két ruha az, amiről a tanítványoknak le kell mondaniuk,

hogyan megtapasztalják, Isten gondoskodik róluk. Ez 2000 év óta igaz. Jézus intelmei azt céloznák, hogy a tanítványok érjenek célba, és ott bízzák rá magukat azokra, akiket meg kell szólítaniuk.

3. *Tartsanak ki a befogadó háznál*, ha viszont elutasítják őket, menjenek tovább, rázzák le a port is a lábukról (vö. ApCsel 18,8; Neh 5,13). *A tanítványok útja nem kirándulás, nem házalás, nem is önmaguk ajánlása, hanem Isten üdvösségének a felkínálása.*

4. Az evangélium befejezése a tanítványok sikeres útjáról tudósít (Mk 6,30): „Sok ördögöt kiűztek, és olajjal megkenve sok beteget meggyógyítottak.” Úton vagyunk. Még sok a tennivaló. Még sok a beteg, aki gyógyulásra vár. Jézus küldeni szeretne minket is, látva ezt a beteg világot. Merjünk Jézusra hagyatkozva útra kelni, és bízni az élő Istenben, akinek van hatalma és ereje a szívek megváltoztatására és megújítására.

Július 22. – Évközi 16. vasárnap – Mk 6,30-34 – Jézus, az apostolok és a tömeg

A mai evangéliumnak három szereplője van: Jézus, az apostolok és a tömeg.

Jézus nem egyedül akarja végrehajtani a küldetését. Apostolokat választ ki, neveli őket, bízik bennük, kettesével próbaútra küldi őket. Amikor lelkesen visszatérnek, együtt érez velük. Örül a sikerüknek. Tudja, hogy milyen fáradtak. Nyugodt körülmények között akarja meghallgatni őket. Ő is szokott félrevonulni, elcsendesedni, imádkozni és pihenni. Amikor Betszaidába érve meglátja a tömeget, szánalomra gerjed. Belátja, hogy itt nem lesz pihenés. Újratervezés következik. Látja, hogy mennyire szükségük van az embereknek vezetőre, sok mindenre oktatja őket. Milyen varázsa lehetett Jézusnak?

Az apostolok Jézusért otthagyták a családjukat. Állandóan együtt voltak vele. Hallották tanítását, látták csodáit. Örömmel szolgáltak neki. A próbaút kihívást jelentett számukra. Kérdés volt számukra, hogy hogyan fogadják őket az emberek? Mit értenek és jegyeznek meg abból, amit tanítanak nekik? Hogy élük meg? Átélték a kiszolgáltatottságot, de mindig Istenre hagyatkoztak. Tanítottak, gyógyítottak és sok gonosz lelket űztek ki. Eredményes volt a küldetésük. Fáradtan, mégis örömmel térnek vissza. Nem tudták magukban tartani az élményt, meg kellett osztaniuk Jézussal.

A tömeg találkozni akar Jézussal, hallgatni akarja tanítását. Erzi, hogy Jézus nem úgy szól hozzájuk, mint az írástudók és farizeusok. Érteni akarják tanítását, hogy tettekre vált-

hassák. Ahogy meglátják Jézust, továbbmondják egymásnak. Amikor csónakba ül Jézus, kitalálják a szándékát, és eléje sietnek. Milyen jó élményük lehetett vele korábban, hogy gyalogosan utána sietnek, csak hogy hallhassák tanítását! Megállapítják: Ember így még nem beszélt!

Néhány lelkiismeretébresztő kérdés: Merek-e segítséget kérni? Bizom-e munkatársaimban? Tudok-e együtt örülni, együtt érezni? PIHENEK-E ELEGET? Felismerem-e Jézus hívását? Első helyen ő van-e életemben? Mit hagyok ott érte? Van-e bennem alázat? Leleményes vagyok-e, ha keresni kell Jézust? Van-e az örömhír továbbadásából fakadó élményem? Kivel tudom megosztani?

Július 29. – Évközi 17. vasárnap – Jn 6,1-15 – Rendkívüli táplálék

Ebben a szentírási részben Jézus rendkívüli módon biztosít az emberek számára táplálékot. Őt kenyérből és két halból mintegy ötezer embert jóllakat, és tizenkét kosáryi maradvékot szedet össze. A kenyérszaporítás története kapcsán óhatatlanul ott motoszkál bennünk az a kérdés, amelyet előbb-utóbb már a kisgyermek is feltesz: Ez tényleg így történt? Azt nem tudjuk megmagyarázni, hogy miképpen lett a néhány kenyérből és halból emberek ezreit jóllakató bőséges táplálék, de azt gondoljuk, az evangélium írói számára nagyon fontos volt ennek a történetnek a megörökítése, hiszen a négy evangéliumban hatszor fordul elő, más-más hangsúlyokkal (Márk kétszer hozza, a 6,31-44-ben és a 8,1-10-ben, Máté kétszer, a 14,13-

21-ben és a 15,32-38-ban, Lukács pedig a 9,10-17-ben.)

Jézus ismeri az ember legalapvetőbb szükségleteit, ezért nem hagyhatja, hogy az emberek éhezzenek. Ő teszi fel a kérdést Fülöpnek, mintegy próbára téve őt: „Honnan vegyünk kenyeret, hogy ezek egyenek?” Ez Mózes hasonló helyzetben feltett kérdésére emlékeztet: „Honnan vegyék húst, hogy elég legyen az egész népnek” (Szám 11,13)?

Fülöp válaszából csak az derül ki, hogy nagyon sok kenyérré lenne szükség, és a helyzet – pénzügyi lehetőségeiket figyelembe véve – megoldhatatlan, reménytelen. András, a másik tanítvány viszont felhívja a figyelmet arra az öt kenyérré és két halra, amely egy fiúnál van.

András hangjából és kérdéséből az csendül ki, hogy minimális remény van a helyzet megoldására. Mint oly sokszor, Jézus itt is túllép a tanítványok reménytelenségén, korlátolt gondolkodásukon, és egészen más szemszögből közelíti meg a problémát. A tanítványoktól azt kéri, hogy ültessék le az embereket. Amikor ez megtörtént, vette a kenyeret, és miután hálát adott, kiosztotta azoknak, akik ott ültek.

Hasonlóan a halakból is kaptak, amennyit akartak. Ez a csodálatos szaporítás arra mutat rá, hogy az a kevés, amit fenntartás nélkül bocsátunk az emberek rendelkezésére, valódi, csodás táplálékká válhat.